

POSUDEK MAGISTERSKÉ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Posudek oponenta

Autor práce: Ing. Karel Větrovský

Název práce: Organizace spojených národů a politický diskurz trvale udržitelného rozvoje v ČR

Autor posudku: Mgr. Petr Lupač, Ph.D.

Návrh klasifikace práce: *nevyhovující*

Základní charakteristika práce.

Předložená práce se snaží prozkoumat vliv Agendy 2030 pro udržitelný rozvoj (OSN, 2015) na českou politickou agendu prostřednictvím srovnání množství prvků trvale udržitelného rozvoje v politických programech voličsky nejspěšnějších politických stran v letech 2013 a 2017. Na základě zjištění, že nedošlo k výraznému posunu mezi těmito dvěma časovými body, autor dovozuje, že na českou politickou agendu má vliv spíše lokální dynamika veřejných problémů než nadnárodní instituce.

Práci nedoporučuji k obhajobě ze dvou hlavních důvodů. Prvním je poměrně tristní jazyková úroveň práce – práce obsahuje takové množství překlepů, hrubek (např. vyplívat), dvojité se vyskytující částí textu (např. citace Pan Ki-muna nebo srov. druhý odstavec na s. 61 a třetí na s. 63) a interpunkčních chyb, že to překračuje hranici pro přijatelnost diplomové práce jakožto dokladu úspěšného vysokoškolského studia.

Druhým důvodem je nemožnost naplnění cíle práce spojená s, dle mého názoru chybně, zvoleným výzkumným designem. Jakákoli zjištění v oblasti změny četností prvků trvale udržitelného rozvoje v programech politických stran založených na obsahové analýze těchto programů by totiž neopravňovala autora k jakýmkoli závěrům o příčinách těchto změn. I zjištění o minimálních/nulových změnách nemohou bez další doprovodné analýzy říci nic kromě toho, že některá témata odpovídající podcílům Agendy 2030 jsou v politických programech akcentována více a některá méně. V práci navíc není stanoveno, jak by se musely výsledky lišit, abychom mohli mluvit o nenáhodné změně. Jinými slovy lze položit otázku: „Pokud by autor zaznamenal velký posun, jak by pak prokázal, že jde o posun v reakci na Agendu 2030 a nikoli v reakci na lokální dynamiku“?

Práce ovšem vykazuje i poměrně velké množství dílčích problémů, rozvedených níže, tyto dva problémy jsou ale zásadního rázu.

KONCEPČNÍ STRÁNKA PRÁCE

Má práce jasně formulovaný záměr, cíl, výzkumnou otázku a odpovídají jim závěry?

Záměrem práce je zřejmě vysledovat vliv OSN na politickou agendu prostřednictvím srovnání výskytu podcílů udržitelného rozvoje v časovém bodě před a po přijetí Agendy 2030 pro udržitelný rozvoj (OSN). Hlavní cíl práce je tedy pak formulovaný jako „zjistit, nakolik se témata nastavená OSN (obsah SDGs) prolínají do volebních programů u nás.“

Cíle analýzy nejsou přesně specifikovány, není tudíž jasné, za jakých podmínek by autor dospěl k jakému závěru. V textu chybí výzkumné hypotézy, které by vytvořily opěrný bod pro zodpovězení výzkumné otázky. Logická vazba mezi cílem a výzkumnou otázkou je slabá, druhé logicky nevyplývá z prvního (autor tvrdí opak na s. 9).

Díky problému volby metody vzhledem k deklarovanému cíli (viz výše) pak sice závěr odpovídá cíli, není ale jasné z čeho přesně závěry vyplývají a zda nejsou arbitrární (viz také níže).

Poznámka na okraj: Nevím, zda jde o problém chybně užitého jazyka nebo mnou nepochopený záměr autora, ale pokud vím, tak A se prolíná s B, ale A se promítá do B – při vymezení hlavního cíle by tedy asi v tomto případě bylo lepší použít slovo „promítá do“.

Má práce adekvátně stanovenou a jasně vyloženou metodu a postup řešení?

Jak již bylo řečeno, použitá metoda neumožňuje odpovědět na hlavní otázku práce, tedy zda se Agenda 2030 promítla do českého politického diskursu nebo ne. Autor na základě provedené analýzy může pouze deklarovat, že v politických programech nedošlo k výraznému posunu v zastoupení témat, která se objevují v Agendě 2030.

Autor dobře charakterizuje zvolenou metodu, používá k jejímu vyložení relevantní zdroje, oceňují přítomnou reflexi některých kritických bodů. Autor ovšem dostatečně nereflektuje čtyři problémy navržené a provedené metody, problémy, které jsou z hlediska adekvátnosti a smysluplnosti zvoleného postupu poměrně závažné.

1) Autor jako zdůvodnění výběru těch pěti nejúspěšnějších stran voleb do PS PČR v roce 2017, které současně existovaly v roce 2013, uvádí:

„Zkoumání všech volebních programů za tyto dvě období by bylo ovšem příliš časově i technicky náročně a samotná prezentace dat by rozsahem neodpovídala diplomové práci.“ (str. 30, chyba v originále)

Problémem zde není ani tak fakt poměrně arbitrární volby počtu analyzovaných stran, jako spíše fakt, že právě přítomnost či nepřítomnost prvků trvale udržitelného rozvoje v politickém programu mohla mít, alespoň na základě autorem použitého argumentu významu politického programu pro volební rozhodování, vliv na volební výsledky. Koncept trvale udržitelného rozvoje tak mohl mít vliv na programy některých politických subjektů, ale díky odlišným preferencím voličů se s ohledem na zvolenou metodiku tento vliv nepodařilo zachytit díky redukcí na programy úspěšných stran. Tento moment autor nezpracovává.

2) V práci dále není stanoven práh, po jehož překročení by autor mohl říci, že k ovlivnění Agendou 2030 dochází. Témata trvale udržitelného rozvoje jsou v mnoha případech natolik obecná, že některá lze dle zvolené metodiky nalézt v téměř jakémkoli politickém programu. Autor navíc nereflektuje fakt, že Agenda 2030 obsahově nepřináší soubor nových jasně rozpoznatelných témat, která by v politickém diskursu již nebyla známá, a u nichž by se tak dalo spekulovat na ovlivnění Agendou 2030.

3) Dalším problémem je, že metodologické problémy autor často řeší odkazem na proběhlou konzultaci s prof. Moldanem, přičemž tím neřeší problém jako takový, ale jen jej deleguje na vnější autoritu (viz např. shrnutí v druhém odstavci na s. 62). V některých případech je to přítom

na první pohled zbytečné, jako například v části textu věnující se desertifikaci krajiny, kde se autor odkazuje k tomu, že téma by se mělo dle prof. Moldana chápat jinak, neboť jde zřejmě o problém překladu, aniž by si autor jednoduše otázku překladu ověřil na anglickém originálu. K tomuto se nabízí otázka, zda je možné považovat přiřazování částí programů k tématům trvale udržitelného rozvoje jedním odborníkem na trvale udržitelný rozvoj jako postup zvyšující objektivitu a/nebo přesnost výsledku kódování a případně, jaká rizika s sebou takový postup přináší?

4) Stanovení či vyjasnění kódovacího postupu nebo manuálu, tj. kdy lze u daného programu hovořit o shodě s daným podcílem Agendy 2030 a kdy už ne, autor obchází tvrzením „Kódovacím manuálem této analýzy jsou právě SDGs.“ (s. 31). Při obhajobě by autor mohl vyjasnit, zda vycházel z nějakého dokumentu, který specifikuje problém kódování při hledání podcílů v politických programech, nebo zda opravdu zaměňuje výčet sledovaných podcílů za kódovací manuál.

Jsou jednotlivé části práce (zejm. teoretická a empirická) vyvážené a vhodně propojené, vytváří text konzistentní celek?

Teoretická a empirická část na sebe navazují, jsou vhodně propojené, uvítal bych jasné odvození cílů analýzy (nebo ověřovaných hypotéz) z teoretické části práce.

Jsou argumentace a text práce a vystavěny logicky, jasně, srozumitelně? Má práce přehlednou strukturu?

Práce má logickou obvyklou a přehlednou strukturu (tedy úvod, teoretická východiska, metoda, analýza, diskuse a závěr), v části diskuse bych uvítal větší kritický nadhled nad metodologickými problémy práce, a to zejména vzhledem k průkaznosti závěrů ve vazbě na zvolenou metodu.

Co se týče srozumitelnosti, tak abstrakt a stavba práce jsou natolik obecné, že neumožňují věcně určit obsah práce (viz např. abstrakt: „Po popisu metodiky následuje kapitola věnována analýze, kde jsou detailně popsány procesy analýzy včetně detailního popisu zjištění. V následující kapitole jsou výsledky analýzy interpretovány a na závěr jsou pak veškerá zjištění diskutována a konfrontována s dalšími výzkum a zároveň limity této práce.“) Díky jazykové úrovni práce je bohužel srozumitelnost práce na mnoha místech snížena.

OBSAH PRÁCE

Hodnocení kvality teoretické části práce (relevance k tématu a záměru práce, šíře a hloubka, vhlad autora do problematiky, samostatnost, originalita zpracování,...).

Teoretická část práce se zabývá především teorií nastolování témat (agenda setting), obecným vývojem konceptu trvale udržitelného rozvoje s důrazem na roli OSN a zdůvodněním významu politických programů v politickém diskursu. Tyto části jsou vůči tématu relevantní, ale první dvě věnují dost prostoru podružnostem (např. počátky výzkumu agenda setting, milníky počátku ekologického hnutí), zatímco chybí hlubší rozbor aktuální odborné literatury vztahující se v rámci těchto témat přímo k cíli práce. Např. v teorii nastolování témat bych očekával hlubší záběr v oblasti současného výzkumu (dynamiky) politické agendy, který je v textu zredukován do obecného výroku („vztah s ostatními agendami není lineární, ale komplexní“) založeného na jednom českém zdroji s nízkou mírou relevance (*Slovník politického managementu a volebního marketingu*) a neposkytuje tak hlubší vhlad do toho, co se v tomto výzkumném poli v nedávné

době událo. Autor chybně užívá pojem „nastavování témat“ (s. 16), v češtině je zavedený překlad „nastolování témat“ nebo „nastolování agendy“. Obecný vývoj trvale udržitelného rozvoje je popsán vhodně a dostatečně, část ústící ve významnou roli OSN je podána dostatečně přehledně a přesvědčivě ve vztahu k výzkumnému tématu. Podobně je velice přesvědčivě a dostatečně zdůvodněna pozice politických programů v politickém diskursu jakožto základ pro relevanci provedené analýzy.

V teoretické části nicméně postrádám zpracování problematiky dosavadního vývoje (reflexe) tématu trvale udržitelného rozvoje v české politice, případně obecněji, minulé dynamiky významu environmentálních témat v politickém diskursu, bez níž si lze poučené posouzení současného významu tématu v politickém diskursu a na něm postavené interpretace výsledků analýzy dat obtížně představit. Přítomnost této části by tak pomohla otevřít otázku minulého výskytu témat udržitelného rozvoje v českém politickém diskursu jakožto kontextu recepce Agendy 2030 českým politickým diskursem.

Z dílčích problémů teoretické části práce bych zmínil na mě až přílišnou orientaci na obecné dokumenty a výroky čelních představitelů jako důkazů relevance (příčemž dlouhá citace Ban-Ki Moona je uvedena dvakrát, na s. 8 a 24), a to na úkor otázky právní a institucionální závaznosti na národní úrovni a na úrovni EU. Kritika teze o limitech růstu také proběhla, a to včetně protiargumentace, poměrně výrazně již v sedmdesátých letech a od té doby mnoho nového řečeno nebylo. V práci jsou obsaženy jen novější opakování starých argumentů proti limitům růstu, následná protiargumentace pak téměř chybí (např. argument neklesající materiálové náročnosti technologických „řešení“ limitů růstu) a prezentace argumentační síly konceptu limitů růstu je tak dle mého čtení nevyvážená.

Hodnocení kvality empirické části práce (adekvátnost použitých metod a postupů vzhledem k cíli práce, správnost aplikace metod a postupů, prezentace a interpretace výsledků,...).

Zvolený postup obsahové analýzy je poměrně jednoduchý a jako takový je aplikován dobře, problémem je již zmíněné nedostatečné vysvětlení některých rozhodnutí, kdy se problém řeší odkazem na konzultaci s vnějším expertem.

V analýze se autor zabývá nevysvětlenými, v kódování přítomnými a ve výsledcích a jejich interpretaci nezpracovanými negativními konotacemi (část 5.5), tj. částmi politických programů, které mají zamýšlené účinky opačné než je tomu u odpovídajících podcílů Agendy 2030. Proč je kpt. 5.5. v textu uvedena a jaký je její vztah k řešení práce (zmínění na s. 62 odpověď neposkytuje)?

V samostatné části (5.3) autor podává přehled podcílů vyřazených z toho důvodu, že se v žádném programu nevyskytly, přehled výsledků kódování (5.4) ale obsahuje podcíle, které tuto skutečnost také naplňují – např. 2.1 a 2.5.

Hodnocení diskuse a závěrů práce (soulad interpretací a závěrů s výsledky empirických analýz, provedení diskuse závěrů, snaha o vysvětlení závěrů a jejich argumentace, zodpovězení výzkumných otázek, naplnění cílů práce).

V diskusi se opakuje problém nepřesných formulací neodpovídajících teoretické části práce, např. hned v úvodu autor tvrdí, že „Samotná politická agenda je pak tvořená sadou veřejných problémů.“ (s. 59) Tato formulace zaměňuje veřejnou a politickou agendu (sadou veřejných problémů je tvořená veřejná agenda, politická agenda je tvořená sadou problémů, které jako

problémy nastolují političtí aktéři). Podobně není pravda, že „(...) problémy, které vnímá některá z agend jako důležité, se dřív nebo později objeví ve zbylých dvou agendách.“ a toto tvrzení nelze odvodit z věty „Ačkoli se citovaní autoři často lišili ve směru vlivu, studie posledních let nasvědčují, že se nejedná o čistě lineární vztah, ale spíše o komplexní fenomén s mnoha vazbami.“ I když jsou jednotlivé agendy provázané, výzkum agenda setting přišel s poznáním v oblasti podmínek, za kterých má agenda v jednom poli (např. v politickém) vliv na agendu v jiném poli (např. veřejnost) a pozorované pravidelnosti jsou spíše typické než zákonné a nejsou tak podle všeho ani automatické ani arbitrární. Cílem výzkumu AS je pak tato zjištění ověřovat, zpřesňovat, nebo upozorňovat na měnící se dynamiku vztahů mezi jednotlivými agendami, nelze ovšem tyto vztahy takto paušalizovat.

Na s. 61 autor hovoří o „jednoznačném trendu“ na základě pozorování dvou časových bodů – jedná se jednoznačně o chybné použití termínu trend.

V závěru je zajímavé poukázání na ne-zastoupení genderové problematiky v politických programech, a to zejména v konfrontaci s poukazem na odlišný význam ve veřejné agendě. Tato zjištění problematizují autorovy výroky o automatickém zrcadlení agend z úvodní části diskuse, bohužel toto není reflektováno.

Samotná odpověď na hlavní cíl práce je nepřesvědčivá. Podobně jako by autor měl obtíže zdůvodnit případný zjištěný rozdíl, není ani v tomto případě důvod domnívat se, že „Analyzované programy daleko spíše reagovaly na aktuální kauzy či události, nežli na agendu nastavenou OSN, a to i přesto, že se na ni program ČSSD přímo odkazoval.“ Dalším možným vysvětlením změn v programech je interní stranická diskuse, která nemusí mít přímou vazbu na „aktuální kauzy či události“, i když je to pravděpodobné – na základě zvolené metody to však nemůžeme tvrdit,

FORMÁLNÍ ASPEKTY PRÁCE

Hodnocení naplnění kritérií odborného textu (rozsah práce (BP 72-126 tis. znaků, DP 108-162 tis. znaků) citační normy, odkazy, popis datových zdrojů, jasnost odlišení myšlenek autora od převzatých, seznam literatury atd.)

Autor používá často sekundární literaturu na místě, kde by měl používat primární zdroje.

Autor nepoužívá konzistentně citační normu, někdy v odkazu užívá nevhodně iniciály (s. 21, 23), jindy jen příjmení, jindy zase celá jména (dle APA jsou iniciály či celá jména vyhrazeny pro případy vícero autorů se stejným příjmením).

V textu je kniha od Giddense a Suttona odkazována jen jako Giddensova kniha, přičemž dvakrát je chybně uvedeno Gidens.

Kaftan (2008) uvedený na s. 23 není uveden v seznamu literatury.

U popisu pěti fází na s. 14-15 není jasné, co je převzato od Downse a co od Kalvase

Po odstranění seznamu literatury, úvodních stran a tabulek (zejména těch, obsahujících výčet cca 140 prvků trvale udržitelného rozvoje dle metodiky OSN) má text cca 94 tisíc znaků.

Hodnocení vhodnosti a úplnosti využití informačních zdrojů (literární prameny, databáze, zahraniční literatura, datové zdroje,...)

Autor užívá velmi často českou sekundární literaturu a to i v místech, kde to není nutné, nebo lze dohledat vhodnější zahraniční zdroj. Text je nevyvážený z hlediska dostatečnosti užitých zdrojů, nejsilnější částí je v tomto ohledu kpt. 4.

Obvykle také autor používá učebnici Sociologie od Giddense a Suttona jako odborný zdroj pro zpracování dané problematiky, aniž by to bylo doplněno širším portfoliem relevantních textů přímo z výzkumného pole. Někdy je tak Giddens nevhodně řazen mezi autory specializující se na danou problematiku (např. s. 21, 25), i když jsem si vědom toho, že o Giddensově specializaci lze poměrně úspěšně polemizovat.

Hodnocení jazykové, stylistické a grafické úrovně práce (grafická úprava, členění textu, označení příloh, zpracování tabulek, grafů, schémat atp.)

Jazyková úroveň práce nedosahuje požadavků na absolventskou práci, text obsahuje velké množství překlepů a často elementárních

Grafy nejsou dostatečně popsány jako samostatné jednotky, takže z nich není na první pohled jasné, co je na ose y.

Další poznámky

V seznamu zkratk chybí často používaná zkratka SDG

Lze dynamiku politických stran charakterizovat střetem nabídky a poptávky? (s. 14)

Celkové hodnocení práce

Vzhledem k výše nastoleným problémům (zejména v části „Charakteristika práce“) práci nedoporučuji k obhajobě.

Otázky a náměty k obhajobě

Datum: 12.6.2019

Podpis: